

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים**פרשת תצוה****בו יבואר דברי המסורה: "ונשמע קולו" "נעשה ונשמע" "ונשמע פתגם המלך"**

"וְהָיָה עַל אֶהָרָן לְשָׂרֵת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְפָנָי ה' וְגו' ע"כ (שם) בד"ה לחדש בה דבר בבקשתו, והיינו לשון קבע כיום כן אתמול כן מחר: דילמא מטרידנא, שמא אטעה ולא אדע לחזור למקום שהפסקתי, עכ"ל.

א-א

בבעל הטורים (שם) **ונשמע ג' במסורה: "ונשמע קולו בבאו אל הקדש"** (שם), **"כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע"** (משפטים כד ז), **"ונשמע פתגם המלך"** (אסתר א כ). והיינו דאמרין במגילה (ג ב) אמר רבה מקרא מגילה ותלמוד תורה **מקרא מגילה עדיף**, מקרא מגילה ועבודה **מקרא מגילה עדיף**, והיינו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע דהיינו תלמוד תורה, ועבודה דכתיב בה ונשמע קולו, ונשמע פתגם המלך והיינו קריאת מגילה **וסמך ליה כי רבה היא** (אסתר א כ), **אלמא דעדיף טפי, וגם רבה קאמר לה**, עכ"ל.

ב-ב

גם נראה שיש לפרש דברי המסורה, והוא בהקדם הביאור בהקדמת בני ישראל נעשה לנשמע. **על פי מה שכתב בספר העמק דבר** (בהקדמה אות ב) מכל מקום אינו דומה קורא אותה בפעם הראשונה לחזור ושונה אותה. וכדאיתא במגילה (ד א) כמאן דאמרי אעבור פרשתא דא ואתני. ובא הגמרא שם לבאר הא דאמר ריב"ל חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום. סבור מינה למיתני מתניתין דידה ביום, א"ר ירמיה לדידי מיפרשא מיניה דרבי חייא בר אבא כגון דאמרי אעבור כו'. וכבר ידוע הפלא שבזה דאם כן מאי קמ"ל ריב"ל הרי משנתנו היא (מגילה כ א) אין קורין את המגילה אלא ביום.

ונראה דבא ריב"ל עצמו לבאר דבריו במה שאמר ולשנותה ביום ולא אמר לקרות ולא את המגילה בלילה ביום. אלא להא לא אצטרך דמשנתנו היא. אלא העלה ריב"ל אלא דמצוה לשנותה ביום, והיינו כגון דאמרי אעבור פרשתא דא ואתני דמשמעו כדי להתבונן בה יותר. כך מצוה לקרות המגילה ביום בשום לב יותר ממה שקורא בלילה, עכ"ל.

ומבואר דצריך שיתוסף בפעם השניה יותר, דבפעם הראשונה קורא בקריאה בעלמא ובפעם שניה צריך לשנותה, פי' לשנות המגילה בשום לב יותר ממה שקרא בלילה.

ובשפת אמת (מגילה ד א) בד"ה ואריב"ל כו' והנה למסקנא יליד למה אמר לשנותה ולא אמר דחייב לקרותה בלילה ביום, וכו', ואפשר דהא דאמר ולשנותה משום דעיקר מצותה ביום היא, והקריאה בלילה היא רק שיהי ביום קריאה שניה, ונ"מ בהא דהיכא דבימא לא יהי עליו חיוב גם בלילה פטור, ונ"מ במוקף שנכנס לעיר בליל י"ד וקודם עה"ש ילך למקומו דפטור מקריאת הלילה, עכ"ל.

והוא על דרך שנתבאר דעיקר החיוב של היום הוא לשנותה, ובשום לב יותר ממה שקרא בלילה.¹

ולהמתבאר יש לבאר דמה שהקדימו ישראל בסיני "נעשה ונשמע", והוא משום דבנעשה כבר כלול ג"כ השמיעה [דהרי אי אפשר לעשיה בלא שמיעה] וא"כ מה שאמרו ונשמע ע"כ הכוונה לשמוע פעם שניה כדי להתבונן בו.

ג-ג

ברכות (כח ב) במשנה רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים, עכ"ל. **ובגמרא שם** (כט ב) רבי אליעזר אומר וכו' מאי קבע אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי אשיעיא כל שתפלתו דומה עליו כמשוי, ורבנן אמרי כל מי שאינו אומרה בלשון תחנונים. **רבה ורב יוסף דאמרי תרוניהו כל שאינו יכול לחדש בה דבר**. אמר רבי זירא אנא יכילנא לחדושי בה מילתא, ומסתפינא דלמא מטרידנא, עכ"ל.

סמוכין לדבריהם בברכות (יח א) אמר ליה אם קרית לא שנית וכו' ע"כ. ובפי רש"י (שם) בד"ה לא שנית לא חזרת עליו פעם שנית כדי שתתבונן בו עכ"ל. והוא כמו שנתבאר בפי' לשנותה דבפעם השניה צריך שיתבונן בדברים.

וע"ע מ"ש"כ עדר"ז בעיון יעקב (על העין יעקב, הוריות יג) בד"ה שלחו להו, סיני עדיף.

ברכות (ד ב) והא אמר רבי יוחנן, בתחלה אומר: ה' שפתי תפתח, ולבסוף הוא אומר: יהיו לרצון אמרי פי! אלא: התם כיון דתקינו רבנן למימר ה' שפתי תפתח - כתפלה אריכתא דמיא, וכו' ע"כ.

בפי' רבינו יונה (שם ג א מדפי הרי"ף) **ובקב הישר** (פרק מוח) **ובקדושת לוי** (ואתחנן) בד"ה או יבואר, כתבו טעם במה שתיקנו התחלת התפילה בהפסוק "ה' שפתי תפתח", פי' משום דהוא מתקנת חכמים להוסיף פסוק זה.

גם י"ל ובהקדם מ"ש"כ באבן עזרא (יתרו יט ט) בד"ה ויאמר וכו' ומלת הגיד לעולם על דבר חדש שלא הזכירו, עכ"ל. וכ"ה במפרשי רש"י (ויחי מח א) כי על החדשות נופל לשון הגדה ולא לשון אמירה, ע"י בשפתי חכמים (שם אות ע). **ולכן תקנו לומר פסוק "ה' שפתי תפתח ופי גידי תהלתך"** כדי לבקש על התפילה שתהיה בבחינת "ופי גידי תהלתך" פי' בהתחדשות, וזה הוצרך רק לדורות אח"כ על בקשה זו, והוא כמו שנתבאר דהתפילה צריכה שתהיה בהתחדשות.

¹ **סמוכין לדבריהם בברכות** (יח א) אמר ליה אם קרית לא שנית וכו' ע"כ. ובפי רש"י (שם) בד"ה לא שנית לא חזרת עליו פעם שנית כדי שתתבונן בו עכ"ל. והוא כמו שנתבאר בפי' לשנותה דבפעם השניה צריך שיתבונן בדברים.

² **ברכות** (ד ב) והא אמר רבי יוחנן, בתחלה אומר: ה' שפתי תפתח, ולבסוף הוא אומר: יהיו לרצון אמרי פי! אלא: התם כיון דתקינו רבנן למימר ה' שפתי תפתח - כתפלה אריכתא דמיא, וכו' ע"כ.

בפי' רבינו יונה (שם ג א מדפי הרי"ף) **ובקב הישר** (פרק מוח) **ובקדושת לוי** (ואתחנן) בד"ה או יבואר, כתבו טעם במה שתיקנו התחלת התפילה בהפסוק "ה' שפתי תפתח", פי' משום דהוא מתקנת חכמים להוסיף פסוק זה.

גם י"ל ובהקדם מ"ש"כ באבן עזרא (יתרו יט ט) בד"ה ויאמר וכו' ומלת הגיד לעולם על דבר חדש שלא הזכירו, עכ"ל. וכ"ה במפרשי רש"י (ויחי מח א) כי על החדשות נופל לשון הגדה ולא לשון אמירה, ע"י בשפתי חכמים (שם אות ע). **ולכן תקנו לומר פסוק "ה' שפתי תפתח ופי גידי תהלתך"** כדי לבקש על התפילה שתהיה בבחינת "ופי גידי תהלתך" פי' בהתחדשות, וזה הוצרך רק לדורות אח"כ על בקשה זו, והוא כמו שנתבאר דהתפילה צריכה שתהיה בהתחדשות.

וע"ע עוד במדרש רבה (כי תשא מא ו) **ובחי' הרד"ל** (שם אות ו).

לקבלת הגליון ולתגובות 'באר התורה':

a0527677650@gmail.com

³ **שם**: ושני הפירושים אמתיים כי בילדותו ובחורותו של אדם אזי אין צריך סיעתא דשמיא כל כך לענין הזכרון כי גירסא דינקותא אין שכיחה מצויה כל כך (ע"י שבת כא ב) אבל צריך סיעתא דשמיא לכוון ההלכה אל האמת כי השכל אינו מושלם בילדות עפ"י טבע ע"כ אחז"ל (יומא כו א ע"ש) האי צורבא מרבנן דאורי הוראה או מיהודה או מלוי או מיששכר, כי הוא לא שכיח, ואמנם בימי השיבה הוא בהיפוך שהשכל כבר מיושר ובטבע הוא שיכוין ההלכה אל האמת ולא ישתבש בשיבושים אך צריך סיעתא דשמיא שלא ישכח כאצבע בבירא לשכחה (ע"י עירובין ג א) שנחלשו חושי הזכרון כידוע וצריך לזה סיעתא.

וכשזכה אדם לשניהם גם יחד ששכלו ישר ושלם וגם זוכר ואינו שוכח הרי הוא זקן ושיבה גם יחד כי זקן הוא בחור שקנה חכמה כמשחז"ל (קידושין לב ב) ב"תקום והדרת פני זקן" (קדושים יט לב), ושיבה הוא שב ושיש ממש, נמצא זה שהגיע לשניהם גם יחד תו לא צריך לסיעתא דשמיא יותר כי כבר עוררו הי"ת בתכלית העזר וסיעתא דשמיא האפשרי - אך מ"מ צריך עזר ורחמי ה' שיוסף לו כח להעמיד תלמידים בזקנותו מצד תשות כח הדיבור ואל יחר גרונו ח"ו. והיינו דקאמר דהע"ה וגם עד זקנה ושיבה שכבר זכיתי לשניהם גם יחד, מ"מ עדיין אל תעובני עד אגיד זרועך לדור לכל יבוא גבורתך לבשר צדק בקהל רב. [תקציג], עכ"ל.

וע"ע עוד במדרש רבה (כי תשא מא ו) **ובחי' הרד"ל** (שם אות ו).